

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl nesąžiningos prekybos praktikos Europos įmonių tarpusavio maisto ir ne maisto produktų tiekimo grandinėje

(COM(2013) 37 final)

(2013/C 327/06)

Pranešėjas **Igor ŠARMÍR**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl nesąžiningos prekybos praktikos Europos įmonių tarpusavio maisto ir ne maisto produktų tiekimo grandinėje

COM(2013) 37 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 140 narių balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK susipažino su Europos Komisijos paskelbta žaliaja knyga ir mano, kad ji atspindi žymų teigiamą Komisijos požiūrį į nesąžiningos prekybos praktiką pasikeitimą.

1.2 EESRK nuomone, taikoma nesąžiningos prekybos praktika yra ne tik „nesąžininga“ ar „neetiška“, bet ir prieštarauja pagrindiniams teisės principams ir neatitinka nei pasiūlos, nei paklausos interesų. Kadangi ši praktika iš esmės yra susijusi su piktnaudžiavimu daug stipresne padėtimi rinkoje, rekomenduojama vartoti terminą „piktnaudžiaujamojo pobūdžio prekybos praktika“, kuris, pavyzdžiui, paprastai vartojamas anglų ir prancūzų kalbomis.

1.3 Komiteto vertinimu, nesąžiningos prekybos praktika dabartinį mastą ir lygį daugiausia pasiekė dėl pastaraisiais dešimtmečiais vykusių įmonių susijungimų ir išsigijimų.

1.4 Komiteto nuomone, Aukšto lygio forumo dėl maisto produktų tiekimo grandinės veiklos rezultatai dar neišskūs ir siūlomų sprendimų nepakanka nesąžiningos prekybos problemai išspręsti. Todėl Komitetas ragintų Europos Komisiją pasiūlyti daugiau iniciatyvų.

1.5 EESRK neabejoja, kad nesąžininga praktika gali būti taikoma esant bet kokiems sutartiniais santykiams, tačiau yra įsitikinęs, kad ypač didelį susirūpinimą kelia prekybos centrų ir

žemės ūkio ir maisto sektoriaus MVĮ sandėriai. Čia esama niekur kitur nesutinkamų piktnaudžiavimo formų ir masto.

1.6 EESRK ypač palankiai vertina Komisijos žaliojoje knygoje atvirai išreikštą abejonę (ir jai visiškai pritaria), ar tikra laisvė sudaryti sutartis įmanoma, kai santykiai yra akivaizdžiai nelygūs.

1.7 Komiteto nuomone, Komisijos žaliojoje knygoje labai teisingai apibūdinta nesąžiningos prekybos praktikos esmė ir pagrindiniai tipai. Tačiau EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad Komisija turėtų pateikti vieną standartinę nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtį, panašią į tą, kuri jau nustatyta Direktyvoje 2005/29/EB, nes žaliojoje knygoje minimos praktikos formos yra kažkuo panašios į „klaidinamąją rinkodaros veiklą“⁽¹⁾.

1.8 Nesąžiningos prekybos praktika dar labiau paplinta tada, kai tvyro baimė ir silpnesnė sutarties šalis baiminasi, kad gali nutrūkti jos komerciniai santykiai su stipresniąja šalimi. Taip dažnai nutinka, kai didelės prekybos organizacijos daro spaudimą savo tiekėjams ir (arba) kai jos primeta pernelyg aukštas kainas mažmenininkams, o paskui ir vartotojams.

1.9 EESRK nuomone, nesąžiningos prekybos praktikos pasekmės daro poveikį ne tik įmonių tarpusavio sandėriams ir silpnesnėms sutarties šalims. Nukenčia ir vartotojai, taip pat nacionaliniai ekonominiai interesai – apie tai žaliojoje knygoje kalbama nepakankamai.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė *Klaidinamoji rinkodaros veikla* (GU C 271 del 19.9.2013; pagg. 61-65).

1.10 EESRK nuomone, tai, kad keletas valstybių narių priėmė įstatymus nesąžiningos prekybos praktikai pažaboti, rodo, kad dabartinė padėtis nepriimtina. Nors šie įstatymai dėl įvairių priežasčių ir nedavė pageidaujimų rezultatų, būtų neteisinga sakyti, kad jais visiškai nieko nepasiekta. Vienas iš laimėjimų – dalijantis nauda atsirado daugiau skaidrumo ir užkirstas kelias grobikiškiausios praktikos formoms.

1.11 Nors EESRK neturi pagrindo manyti, kad valstybėms narėms priėmus šiuos įstatymus bus pakenkta laisvam prekių judėjimui ES, vis dėlto gali atsirasti tam tikrų apribojimų. Tačiau nė vienas iš šių įstatymų nėra protekcionistinio pobūdžio ir visi jie yra vienodai taikomi tiek vietinėms, tiek kitų valstybių narių įmonėms.

1.12 EESRK rekomenduoja toliau svarstant, kaip spręsti nesąžiningos prekybos praktikos problemą, pradėti nuo sutarties laisvės nebuvimo kai kuriuose santykiuose.

1.13 EESRK rekomenduoja ateityje teikiant pasiūlymus dėl nelygių komercinių santykių sureguliuojimo atsižvelgti į „baimės veiksnį“. Būtina užtikrinti nuolatinę pusiausvyrą tarp sutarties šalių, kad jos viena su kita elgtųsi sąžiningai. Dėl šios priežasties svarbiausias nesąžiningos prekybos praktikos sureguliuojimo tikslas turi būti ne vien tik silpnesnės sutarties šalies, bet ir nacionalinio ekonominio intereso apsauga. Tai, pavyzdžiui, reikėtų, kad susiję maisto tiekėjai neprivalėtų aktyviai dalyvauti administraciniuose ir teisiniuose procesuose.

1.14 EESRK prašo Europos Komisijos pasiūlyti nesąžiningos prekybos praktiką draudžiantį teisės aktą. Jį reikėtų parengti atsižvelgiant į orientacinio pobūdžio sąrašą, kuriame būtų išvardytos dažniausiai stipresnių sutarties šalių taikomos tokios praktikos formos siekiant savo įprastas sąnaudas ir riziką perkelti silpnesniajai šaliai.

1.15 EESRK ragina Europos Komisiją kartu su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis remiantis realia pastarųjų dešimtmečių patirtimi iš esmės peržiūrėti dabartines akivaizdžiai pasenusias konkurencijos taisykles, siekiant sudaryti sąlygas sąžiningai konkurencijai, kuri be kitų dalykų remtųsi ir sąžiningu apsikeitimu reikiama informacija šiame sektoriuje ir atsižvelgiant į visas realiai dominuojančias pozicijas.

2. Įžanga

2.1 Žaliojoje knygoje visiškai pagrįstai maisto tiekimo ir platinimo grandinė atskiriama nuo ne maisto, nes pirmoji, palyginti su kitomis, turi savo ryškius požymius.

2.2 Per pastaruosius du dešimtmečius tiekimo ir platinimo grandinėms priklausančios įmonės labai aktyviai jungėsi tarpusavyje ir taip atsirado vadinamųjų oligopolijų. Kalbant apie tiekimo ir platinimo grandines, tai ypač pasakytina apie mažmeninės prekybos sektorių, kiek mažiau apie maisto perdirbimo pramonę ir dar mažiau apie pirminę žemės ūkio gamybą. Dėl to maisto tiekimo grandinėje atsirado didelis disbalansas, nes oligopoliai, palyginti su daug labiau susiskaidžiusiais jų komerciniais partneriais, turi milžinišką derybinę galią.

2.3 EESRK yra įsitikinęs, kad dėl atsiradusio struktūrinio disbalanso kai kuriais atvejais pradedama taikyti nesąžiningos prekybos praktiką ir kad ji dažnai prieštarauja ne tik teisingumo, sąžiningumo ir etikos, bet ir pagrindiniams teisės principams.

2.4 Žaliojoje knygoje neteisingai teigiama, kad nesąžiningos prekybos praktika ES lygmeniu pirmą kartą nagrinėta tik 2009 m. Tais metais šis klausimas pirmą kartą įtrauktas į oficialią Europos Komisijos darbotvarkę. Tačiau dar 2005 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė svarbią nuomonę⁽²⁾, kurioje (tuo metu, kai nesąžiningos prekybos praktika dar buvo tabu) išryškino ir sukritikavo keletą neigiamų mažmeninės prekybos grandinių veikimo aspektų. Reikėtų paminėti ir svarbų vaidmenį, kurį atliko 2007 m. priimtas *Rašytinis pareiškimas dėl Europos Sąjungoje veikiančių stambių prekybos centrų piktnaudžiavimo savo galiomis tyrimo ir padėties atitaisymo*⁽³⁾, kuriame Europos Komisija atvirai pareiškė, kad būtina imtis veiksmų esamai padėčiai atitaisyti.

2.5 EESRK nuomone, Aukšto lygio forumo dėl maisto produktų tiekimo grandinės veiklos rezultatai dar neiškūs, nes pasiūlytas gerosios praktikos įgyvendinimo planas nepadėjo sutarti, kaip spręsti nesąžiningos prekybos praktikos problemą; dėl to apgailestaviną yra išreiškę ir trys Europos Komisijos nariai⁽⁴⁾.

2.6 Europos konkurencijos tinklo ataskaitoje patvirtinama, kad nesąžiningos prekybos praktika iš tikrųjų taikoma, ypač maisto sektoriuje. Tai sutampa su EESRK įsitikinimu, kad stipresnę ekonominę poziciją, palyginti su maistą gaminančiomis ir perdirbančiomis MVĮ, turintys prekybos centrai savo padėtimi piktnaudžiauja daug didesniu mastu nei tai pastebima kituose sutartiniuose santykiuose. Dar vienas šio reiškinio įrodymas – tai, kad jau daugelį metų tuo nesiskundžia joks kitas sektorius, o tik šie stambiųjų mažmeninių grandinių maisto tiekėjai.

⁽²⁾ OL C 255, 2005 10 14, p. 44.

⁽³⁾ 0088/2007. Rašytinis pareiškimas dėl Europos Sąjungoje veikiančių stambių prekybos centrų piktnaudžiavimo savo galiomis tyrimo ir padėties atitaisymo.

⁽⁴⁾ 2012 m. gruodžio 5 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai „Kaip pagerinti maisto tiekimo grandinės veikimą“.

2.7 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos teiginį, kad nesąžiningos prekybos praktika kenkia ne tik sutartiniams dviejų įmonių santykiams, bet ir visai ES ekonomikai.

3. Nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtis

3.1 Nesąžiningos prekybos praktikos sąvoka

3.1.1 Iki šiol oficialiai nė karto nebuvo iškelta abejonų dėl sutartinės komercinių santykių laisvės (net tarp prekybos centrų ir maistą gaminančių MVĮ). Dar visai neseniai šia laisve, kaip pagrindiniu argumentu, ne tik prekybos centrai, bet ir valdžios institucijos atremdavo bet kokius siūlymus sureguliuoti nesąžiningos prekybos praktiką, nes tai tariamai suvaržytų šią laisvę. EESRK kaip labai reikšmingą žingsnį vertina tai, kad žaliojoje knygoje atsisakoma šios pozicijos ir atvirai pripažįstama, kad tuo atveju, kai vienas iš dviejų sutarties partnerių yra akivaizdžiai ekonomiškai stipresnis, tarp jų nėra tikros sutarties laisvės.

3.1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomone, tai, kad sutarties laisvės nebuvimas jau pripažintas, suteikia pagrindą veiksmingai ieškoti visapusiškų sprendimų, kurie padėtų išspręsti dėl esamo tiekimo ir platinimo tinklo (visų pirma maisto srityje) disbalanso kylančias problemas.

3.1.3 Šiame žaliosios knygos skyriuje Europos Komisija labai gerai apibūdina nesąžiningos prekybos praktikos esmę ir pagrindinius tipus. Visų pirma plėtojant prekybos centrų ir maisto tiekėjų santykius silpnesnė šalis neturi jokios realios alternatyvos: rinkoje yra vos keletas stambių klientų ir visi jie su tiekėjais elgiasi labai panašiai.

3.1.4 Žaliojoje knygoje pateikta keletas nesąžiningos prekybos praktikos pavyzdžių, iš kurių matyti, kad kai kurie pirkėjai be jokių skrupulų imasi bet kokių priemonių, kad gautų papildomos visiškai negarantuotos naudos, pakenkdami kitai sutarties šaliai. Tai gali būti, pavyzdžiui, mokėjimas už fiktyvias paslaugas ar tokias paslaugas, kurios kitai šaliai visiškai nereikalingos.

3.1.5 Pateikiame EESRK atsakymus į šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

— 1 klausimas. EESRK mano, kad žaliojoje knygoje pateikta nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtis turėtų būti panaši į Direktyvoje 2005/29/EB pateiktą apibrėžtį. Tačiau EESRK sutinka su žaliojoje knygoje pateiktais nesąžiningos prekybos praktikos variantus apibūdinančiais elementais ir parametrais.

— 3 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktikos sąvoka neturėtų apimti tik derybas dėl sutarties, o visą komercinių santykių trukmę.

— 4 klausimas. Teoriškai nesąžiningos prekybos praktika gali būti taikoma bet kokiame tiekimo ir platinimo grandinės etape, tačiau čia aptariama tokios praktikos forma pasitaiko tik prekybos centrų ir maistą gaminančių bei perdirbančių MVĮ tarpusavio santykiuose. Pavyzdžiui, neteko girdėti, kad tarptautinės maisto bendrovės-oligopoliai pateiktų savo tiekėjams sąskaitą už jų įtraukimą į sąrašą arba reikalautų mokėti už fiktyvias paslaugas. Tačiau reiktų paminėti ir tuos atvejus, kai tarptautinės maisto bendrovės, sutikdamos tiekti savo (pageidaujamus) produktus, kelia sąlygą, kad panašių prekių nebūtų galima įsigyti iš jų konkurentų.

— 5 klausimas. Baimės veiksnys visiems gerai žinomas, ypač kai kalbama apie mažmeninės prekybos grandinių ir maistą gaminančių MVĮ tarpusavio santykius. Baimę kelia akivaizdi arba netiesioginė grėsmė, kad su tiekėju bus nutraukti prekybos santykiai ir pastarasis dėl to patirs didelių ekonominių sunkumų. Mėginant sureguliuoti nesąžiningos prekybos praktiką, būtina atsižvelgti į šį baimės veiksnį, kitaip administracinio ar teismo proceso atveju iš tiekėjo nebus galima tikėtis jokių skundų ar įrodymų.

3.2 Nesąžiningos prekybos praktikos pavyzdžiai

3.2.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Komisija remiasi kai kurių nacionalinių konkurencijos institucijų pateikta informacija. Be žaliojoje knygoje minimų institucijų, ypač rekomenduotume bendradarbiauti su Prancūzijos ir Čekijos institucijomis, nes jos turi tiesioginės patirties įgyvendinant savo nacionalinius kovos su neteisėta prekybos praktika įstatymus. Atlikdamos patikrinimus antimonopolinės institucijos turi teisę patikrinti apskaitos dokumentus (sutartis, sąskaitas, bankų išrašus ir pan.), kuriais remiantis galima tiesiogiai įrodyti nesąžiningos prekybos praktikos atvejus.

3.2.2 Iš Jungtinės Karalystės, Ispanijos ir Airijos konkurencijos institucijų pateiktų pavyzdžių matyti, kad daugelį tokios praktikos formų neteisinga vadinti tik „neetiškomis“, nes jos akivaizdžiai peržengia teisėtumo ribas (ypač tais atvejais, kai bauginama ir grasinama).

3.3 Galimas nesąžiningos prekybos praktikos poveikis

3.3.1 Stipresnės šalies naudojama nesąžiningos prekybos praktika silpnesnės šalies atžvilgiu, be jokios abejonės, daro neigiamą poveikį, ir, savaime suprantama, stabdo investicijas bei inovacijas gamybos srityje. Tačiau, EESRK nuomone, pernelyg mažai kalbama apie poveikį vartotojams, nes pasekmės yra kur kas didesnės nei tik kliūtys inovacijoms. Nepaisant to, šiame skyriuje visiškai nekalbama apie grėsmę nacionaliniams ekonominiams interesams, apie kuriuos šiek tiek užsimenama ankstesnėse žaliosios knygos dalyse. Ši grėsmė ypač akivaizdi Vidurio ir Rytų Europos šalyse, kuriose prekybos centrus visiškai kontroliuoja kitų valstybių narių įmonės. Kadangi vietos gamintojai (kurių didžioji dauguma yra MVĮ) negali įvykdyti dažnai grobiškų sąlygų, žlunga visas to regiono žemės ūkio maisto

produktų sektorius, ir šalys, kurios paprastai sugebėdavo apsirūpinti pagrindiniais maisto produktais, prarado didžiąją dalį apsirūpinimo maistu pajėgumų. Taigi vietos produkciją išstumia importuoti, dažnai labai abejotinos kokybės produktai.

3.3.2 Pateikiame EESRK atsakymus į šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

- 6 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktika maisto sektoriuje (visų pirma paminėtini prekybos centrai) jau tapo kasdienybe ir taikoma kasdieniauose komerciniuose sandėriuose.
- 7 klausimas. Ne maisto produktų, o kitų prekių tiekėjai su nesąžiningos mažmeninių grandinių prekybos praktika susiduria kur kas rečiau. Taip veikiausiai yra todėl, kad jie yra mažiau priklausomi nuo stambiųjų mažmeninės prekybos tinklų, nes, pavyzdžiui, žaislų, sporto prekių ar drabužių tiekėjai turi kur kas daugiau potencialių pirkėjų nei maisto gamintojai. Su nesąžininga prekybos praktika susiduriama franšizės sutartinių santykių atveju ir maisto, ir ne maisto produktų sektoriuose. Analizuojant šiuos santykius pastebimos tos pačios problemos, kurios buvo išdėstytos maisto produktų tiekimo grandinei skirtoje nuomonėje, kadangi franšizės sutartiniai santykiai tai tokie pat nelygūs stiprios šalies (franšizės suteikėjo) ir daug silpnesnės šalies (franšizės gavėjo) santykiai ir todėl juose taip pat pasigendama sutarties (derybų) laisvės. Franšizės gavėjas pasirašo standartinę sutartį su franšizės suteikėjo primestomis sąlygomis ir, jei nori sutarties, kito pasirinkimo neturi. Pastabos dėl baimės veiksnio, platintojui (franšizės suteikėjo) tenkančių sąnaudų perkėlimo tiekėjui (franšizės gavėjui) pastarajam negaunant jokios kompensacijos ir (arba) papildomos naudos aktualios ir franšizės sutartinių santykių atveju. Dažnai sutarties galiojimo laikotarpiu franšizės suteikėjas vienašališkai, t. y. deliktiniu būdu, primeta sudarytų susitarimų pakeitimus duodamas nurodymus.
- 8 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktika daro didelį poveikį žemės ūkio veiklą vykdančių ir maisto sektoriuje veikiančių MVĮ gebėjimui investuoti ir diegti inovacijas. Investicijos siekiant apsaugoti tam tikrus viešojo intereso aspektus (aplinką, darbo sąlygas, gyvūnų gerovę, klimatą ir kt.) yra mažesnės dėl priklausomybės nuo nedidelio pirkėjų skaičiaus ir dėl šios padėties keliamo netikrumo.
- 9 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktikos įmonių tarpusavio santykiuose poveikis vartotojams išsamiai analizuojamas specialiaame tyrime⁽⁵⁾. Dabartinė sistema žalinga

⁽⁵⁾ Consumers International, *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?* („Prekybos centrų ir tiekėjų tarpusavio santykiai. Kokios pasekmės vartotojams?“), 2012.

vartotojams, ypač žvelgiant į ilgalaikę perspektyvą, nes trūksta investicijų į tvarią gamybą ir inovacijas. Galiausiai ilgainiui jie vėl nukentia dėl rinkos nepakankamumo tokiose srityse kaip aplinka, klimatas, darbo sąlygos ir gyvūnų gerovė. Kaip atsvarą susiklosčiusiai padėčiai, mūsų nuomone, būtų galima pasiūlyti, kad vartotojai už maistą dabar mokėtų šiek tiek daugiau, nes šiuo metu mažmeninės prekybos tinklų konkurencija vyksta tik žemiausios įmanomos kainos vartotojams pagrindu ir šiam tikslui aukojama visa kita.

- 10 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktika, be jokios abejonės, turi neigiamos įtakos bendrosios rinkos veikimui, nes labai apriboja mažųjų ir vidutinių ekonominės veiklos vykdytojų galimybes įsitvirtinti. Ką ir kur parduoti nustato stambieji mažmenininkai ir daugeliu atveju pasirenkamas ne geriausias kainos ir kokybės santykis, o „noras“ ar „sugebėjimas“ priimti nesąžiningos prekybos praktikos modelį.

4. Nesąžiningos prekybos praktiką reglamentuojantys teisiniai pagrindai

4.1 Analizuojant dabartinę valstybių narių ir ES teisinį pagrindą išskyla du faktai. Pirma, tai, kad kai kurie stiprūs ekonominiai subjektai taiko nesąžiningos prekybos praktiką, dabar jau visiems yra žinoma ir tapo neginčijamu faktu, o keleto valstybių narių valdžios institucijos yra padariusios išvadą, kad dabartinę padėtį būtina sureguliuoti.

4.2 Dabartinės nesąžiningos prekybos praktikos mastas, ypač stambiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto gamintojų sandėriai, visų pirma rodo, kad konkurencijos teisės aktai yra pasenę. Kai kurios nesąžiningos prekybos praktikos formos rodo, kad konkurencinė aplinka yra labai iškreipta ir kad esama dominuojančios padėties atveju, kurių dabartiniais antimonopoliniais teisės aktais nepavyksta sureguliuoti.

4.3 EESRK nuomone, reikia ne tik persvarstyti konkurencijos teisės aktus, bet ir būtų visiškai teisėta uždrausti ES lygmeniu taikyti tam tikras tiksliai apibrėžtas nesąžiningos prekybos praktikos formas ir atitinkamai atlikti reikalingą skirtingų teisinių sistemų suderinimo darbą. Vis dėlto reikia loginio ryšio tarp nesąžiningos prekybos praktikos reglamentavimo priemonių ir persvarstytų antimonopolinių teisės aktų, kad sankcijos būtų taikomos tik logiškiems sutarčių, kuriose numatyta nesąžiningos prekybos praktika, iniciatoriams, t. y. su šalimis, kurios užima dominuojančią padėtį.

4.4 Kad šios suderintos reglamentavimo priemonės būtų veiksmingos, jose turi būti atsižvelgta į „grėsmę nepatekti į sąrašą“, taigi į tai, kad silpnesnės sutarties šalys, ypač MVĮ, kaip prekybos centrų tiekėjos, negali pateikti skundo; reikėtų padaryti daugiau, o ne tik spręsti įmonių tarpusavio santykių problemas.

4.5 Pateikiame EESRK atsakymus į dar neatsakytus šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

- 11 klausimas. Kai kuriose valstybėse narėse priimtose nesąžiningos prekybos praktikai skirtos reglamentavimo priemonės dar nedavė pageidaujimų rezultatų. Taip, EESRK nuomone, iš dalies yra todėl, kad dauguma šių priemonių (Italijoje, Slovakijoje, Čekijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje) priimtose palyginti neseniai, ir todėl, kad teisinis jų atsiradimo pagrindas nėra vien tik sutarties laisvės nebuvimas, nors vien jau tai, kad nesąžiningos prekybos praktikos faktas yra pripažįstamas, netiesiogiai rodo, kad sutarties laisvės srityje ne viskas taip gerai, kaip norėtūsi. Vis dėlto neteisinga būtų teigti, kad šiais įstatymais nieko nepasiekta. Šiuos įstatymus priėmusiose šalyse nebeliko pačių baisiausių sutarčių sąlygų, o prekybos centrai, norėdami gauti naudos, į kurią neturi teisės, turi gerai pasukti galvą, kaip tai padaryti. Didžiausios pažangos pasiekta Prancūzijoje, kur teisės aktais ir įgyvendinimo veiksmais tiekėjų nuolaidas pavyko sumažinti iki priimtino lygio (iki 10–15 proc. vietoj ankstesnių 50–60 proc.)⁽⁶⁾. Pasiekta kur kas didesnio skaidrumo maisto tiekimo grandinėje paskirstant naudą.
- 12 klausimas. Kaip skubiai reikia priimti specialų įstatymą, be kitų dalykų, priklauso nuo taikomos nesąžiningos prekybos praktikos masto ir padėties konkrečioje šalyje. Vienokia padėtis yra Europos pietuose, Vidurio ir Rytų Europoje, kitokia – šiaurinėje Europos dalyje. Šiek tiek skiriasi ir atskirų regionų kultūra bei tradicijos. Būtent todėl kai kurios šalys jau turi reglamentavimo (arba savireguliacinio) priemones, o kitos – ne.
- 14 klausimas. EESRK yra įsitikinęs, kad ES lygmeniu reikėtų priimti naujas suderinimo priemones (žr. 4.2, 4.3 ir 4.4 punktus).
- 15 klausimas. Toks reglamentavimas jau turi tam tikrą teigiamą poveikį (žr. ankstesnes pastraipas). Pasiūlymai reglamentuoti šią sritį kelia tam tikrų su sutarties laisve susijusių abejonių. Kadangi tokios laisvės čia aptariamuose sutartiniuose santykiuose nėra, šios abejonės nepagrįstos.

5. Kovos su nesąžiningos prekybos praktika taisyklių laikymosi užtikrinimas

5.1 Nacionalinės vykdymo užtikrinimo priemonės

5.1.1 EESRK pritaria Europos Komisijos nuomonei, kad dabartinių nacionalinių lygmeniu įgyvendinamų kovos su nesąžiningos prekybos praktika priemonių nepakanka. Taip yra daugiausia todėl, kad jose neatsižvelgiama į tvyrančią tam tikrą baimės atmosferą, kurią galima paaiškinti tuo, kad nėra tikros sutarties laisvės ir kyla grėsmė nepatekti į sąrašą. Šios problemos kol kas geriausiai sprendžiamos Prancūzijoje, kur

priežiūros institucija gali imtis veiksmų remdamasi neoficialia informacija ir savo pačios iniciatyva. Be to, nesąžiningos prekybos praktikos šioje šalyje atsisakyta ginant nacionalinį ekonominį interesą, o ne siekiant apsaugoti silpnesniąją sutarties šalį.

5.1.2 Kai kurios valstybės narės yra priėmusios kovos su nesąžininga sutarčių praktika įstatymus, tačiau kitos jų neturi. Be to, atskiri įstatymai yra gana skirtingi. Be jokios abejonės, šie du dalykai tam tikra prasme trukdo vykdyti tarpvalstybinę prekybą (16 klausimas).

5.1.3 EESRK nuomone, vienintelis protingas bendras būdas spręsti neigiamą taikomų teisės aktų daromą poveikį būtų priimti nesąžiningos prekybos praktikai taikomus suderinamuosius teisės aktus (17 klausimas).

5.2 Nacionalinės vykdymo užtikrinimo priemonės

5.2.1 EESRK sutinka su Komisijos teiginiu, kad ES lygmeniu kol kas nėra jokios konkrečios kovai su nesąžiningos prekybos praktika skirtos priemonės. Komitetas taip pat įsitikinęs, kad norint įveikti baimės veiksnį, būtina nacionalinėms šios srities institucijoms suteikti galią veikti savo iniciatyva, gauti anoniminius ir neoficialius skundus ir taikyti sankcijas (18 klausimas).

6. Nesąžiningos prekybos praktikos tipai

6.1 EESRK sutinka, kad nesąžiningos prekybos praktikos atvejų pasitaiko visoje maisto ir ne maisto tiekimo grandinėje, bet, atsižvelgdamas į tai, kas prieš tai pasakyta, yra įsitikinęs, kad blogiausia padėtis yra prekybos centrų ir gamyba užsiimančių MVĮ tarpusavio santykiuose.

6.2 Kai kalbama apie įtraukimą į sąrašą, visiškai neaišku, kokią kainą potencialus tiekėjas turi sumokėti. Dažniausiai net sumokėjus šį mokesį (t. y. įvykdžius pradinę ir būtiną bet kokio komercinio sandėrio sąlygą), tiekėjas negauna jokių garantijų, kad pirkėjas iš jo tikrai pirks atitinkamas prekes ir kad be jokios priežasties neišbrauks jo iš sąrašo.

6.3 Tiekėjo nuolaidos yra kasdienės stambiųjų mažmeninės prekybos tinklų praktikos dalis. EESRK nuomone, jų nauda apskritai yra daugiau nei abejotina. Viena vertus, tiekėjų nuolaidos yra akivaizdus įrodymas to, kad piktnaudžiaujama dominuojančia padėtimi, nes už jų dažnai slepiasi nereikalingos ir fiktyvios paslaugos; kita vertus, jos lemia nepakankamą skaidrumą paskirstant naudą. Tai, kad esama tiekėjų nuolaidų, reiškia, kad tiekėjams (ir išorės stebėtojams) labai sunku nustatyti, kiek jiems iš tikrųjų sumokėta už patiektas prekes. Iš tikrųjų norint gauti užsakymą prekėms tiekti reikia sutikti su pirkėjo siūlomomis paslaugomis. EESRK nuomone, mokesčiai už pirkėjo tiekėjui realiai suteiktas ir pagrįstas paslaugas turėtų būti įtraukti į maisto pirkimo kainą.

⁽⁶⁾ Prancūzijos konkurencijos politikos, vartotojų reikalų ir sukčiavimo kontrolės generalinio direktorato informacija.

6.4 Pateikiame EESRK atsakymus į dar neatsakytus šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

- 19 klausimas. Į nesąžiningos prekybos praktikos tipų sąrašą įtrauktume mokesčius už fiktyvias ir nereikalingas paslaugas, nepagrįstai didelius mokesčius už realiai suteiktas paslaugas ir verslo rizikos ir rinkodaros sąnaudų perdavimą tiekėjui.
- 20 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktikos tipų sąrašas būtinas norint kovoti su šia praktika. Be jokios abejonės, jį reikėtų reguliariai atnaujinti. Vis dėlto vien sąrašų nepakanka. Reikia pasiūlyti gana plačią nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtį, kuri apimtų visus atvejus, kurie neatitinka plačiosios „geros verslo praktikos“ apibrėžties, kitaip tariant, „pasitikėjimo“, „sutarties pusiausvyros“ principų, ir bendrų atitinkamų ūkio sektorių įmonėms taikomų taisyklių.
- 21 klausimas. EESRK mano, kad kiekviena visos tiekimo grandinės grandis turėtų priimti savo įprastas sąnaudas ir riziką, kad jos būtų teisingai paskirstytos bendroje maržoje. Kitaip tariant, gamintojas turėtų priimti gamybos, o mažmenininkas – pardavimo sąnaudas ir riziką.
- 23 klausimas. EESRK mano, kad sąžiningos praktikos principus reikėtų įtvirtinti ES lygmens priemonėse.
- 24 klausimas. EESRK yra įsitikinęs, kad ES lygmeniu reikėtų priimti privalomą teisinę priemonę, pavyzdžiui, reglamentą.
- 25 klausimas. EESRK nuomone, žaliojoje knygoje nepakankamai dėmesio skiriama įvertinimui, kokį poveikį įmonių tarpusavio santykiuose taikoma nesąžiningos prekybos praktika daro vartotojams ir nacionaliniam ekonominiam interesui.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Svarstant plenarinėje sesijoje (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis) buvo atmesti šie, mažiausiai ketvirtadalį balsų surinkę, pakeitimai:

1.10 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK nuomone, tai, kad keletas valstybių narių priėmė įstatymus nesąžiningos prekybos praktikai pažaboti, rodo, kad dabartinė padėtis nepriimtina. Nors šie įstatymai dėl įvairių priežasčių ir nedavė pageidaujamo rezultato, būtų neteisinga sakyti, kad jais visiškai nieko nepasiekta. Vienas iš laimėjimų — dalijantis nauda atsirado daugiau skaidrumo ir vis dėlto iki skaidrumo nustatant kainas dar toli, tikrai neužkirstas kelias ir grobikiškiausiomis praktikos formoms.“

Paaiškinimas

Bus pateiktas žodžiu.

Balsavimo rezultatai:

Už: 54
Prieš: 63
Susilaikė: 27
